

Remiss om Tillgängliga stränder - ett mer differentierat strandskydd- (SOU2020:78)

Er beteckning: M2020/02032

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Gotlands län är positiv till följande remissförslag:

- Det generella strandskyddet vid små sjöar och vattendrag tas bort på vatten 1 hektar eller mindre och vattendrag smalare än 2 meter.
- Länsstyrelsen ges möjlighet att införa strandskydd vid mindre vattendrag med betydelse för strandskyddets syften.
- Strandskyddet tas bort från vatten anlagda efter 1975.
- Bättre redovisning av strandskyddets omfattning och var det gäller.
- Enklare att ändra gamla förordnanden om strandskyddets omfattning.
- Förtydligande i lagtexten för strandskydd och äldre planer.
- Utvidgning av strandskyddet fortsätter att gälla.
- Möjligheten att helt eller delvis upphäva beslut om upphävande av strandskyddet i landsbygdsområde.
- Stärkt skydd i vissa områden.
- Kravet på fri passage även i landsbygdsområden.

Länsstyrelsen i Gotlands län ställer sig kritisk till följande remissförslag:

- Kriterierna för begreppet landsbygdsområden.
- Att begreppet landsbygdsutveckling plockas bort.
- Att dagens LIS-områden övergår till landsbygdsområden.
- Förslaget om klimatanpassningsåtgärder som ett nytt särskilt skäl för strandskyddsdispens.
- Utredningen tar inte upp eventuella kumulativa effekter som kan uppstå i och med inrättandet av landsbygdsområden i tillräckligt hög grad.

Länsstyrelsen i Gotlands läns övriga synpunkter:

- Ett alternativ till att ta bort strandskyddet helt för små vattendrag och sjöar kunde vara att man redovisar ett mindre strandskyddsområde, till exempel 20 meter vid dessa vattendrag och sjöar.
- Gotlands län har i dagsläget inget undantag för småvatten som det beskrivs i utredningen.

- Stor vikt bör läggas vid tillgång på dricksvatten, både när det gäller kvalitet och kvantitet vid utpekande av områden där lättnader i strandskyddet blir aktuella.

6.1 Det generella strandskyddet vid små sjöar och vattendrag tas bort

Förslaget att undanta mindre sjöar och vattendrag anses positivt ur ett gotländskt perspektiv. För Gotland skulle det innebära att tillämpningen av strandskyddet blir trovärdigare. Gotland är ett landskap med få sjöar och inlandsvatten, många av de linjära vattendragen har dikats och rätats ut vilket gör att de saknar betydelse för strandskyddets syften. På Gotland har man tidigare tillämpat ett undantag för små sjöar och vattendrag, men det generella strandskyddet återinfördes i och med miljöbalkens ikraftträdande (det påstås felaktigt i utredningen, kapitel 3.1.3 att Gotland idag har ett beslut där sjöar och vattendrag undantagits från strandskyddsbestämmelserna).

Vi ser mycket positivt på att länsstyrelsen i det enskilda fallet får besluta att återinföra strandskydd för småvatten. Om området har särskild betydelse för något av strandskyddets syften bör strandskyddet finnas för att garantera ett långsiktigt skydd för vattnet och dess närområden.

Länsstyrelsen föreslår en flexibilitet i omfattningen av arealen vid återinförande av det generella strandskyddet för mindre sjöar och vattendrag som är av betydelse för strandskyddets syften. I många fall kan exempelvis 20 eller 50 meter räcka för att uppnå ett tillräckligt skydd i det enskilda fallet.

I remissens tionde kapitel framgår att förslaget kan påverka möjligheterna att nå miljö kvalitetsmålen Levande sjöar och vattendrag, Myllrande våtmarker, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap, Storslagen fjällmiljö, God bebyggd miljö och Ett rikt växt- och djurliv samt generationsmålet. Vi anser att en mer konkret redogörelse av hur dessa mål kan påverkas är väsentlig. Framförallt då en viktig aspekt av strandskyddet är att ta hänsyn till framtida behov av tillgängliga stränder för friluftsliv och goda livsmiljöer för växt- och djurliv.

Då det är svårt att bedöma hur stora konsekvenserna blir är det av stor vikt att kommuner och länsstyrelserna tillskjuts tillräckliga medel för att kunna ta fram underlag och handlägga de ärenden där strandskyddet ska bestå, kanske framförallt de län med många små sjöar och vattendrag, men även till länsstyrelser i mindre län så att inte ordinarie handläggning påverkas med längre handläggningstider som följd.

Länsstyrelsen vill poängtera att även om strandskydd inte råder är det viktigt att vattendrag omges av en skyddszon då de har stor betydelse för bland annat grön

infrastruktur. Det bör även läggas extra vikt på att säkerställa att dricksvattenförsörjningen inte äventyras på sikt och att ett större helhetsgrepp kan vara nödvändigt. Ett förslag är att det ska läggas särskild vikt på detta vid utredning av lämplighet för enskilt vatten inom tidigare strandskyddade områden, utöver de lagkrav som finns idag.

6.2 Strandskydd vid anlagda vatten

Länsstyrelsen ser positivt på att strandskyddet upphör att gälla vid anlagda vatten som tillkommit efter 1975. Ett generellt strandskydd på 100 meter kan försvåra för exempelvis lantbrukare som vill utföra åtgärder för klimatanpassning, så som att anlägga bevattningsdammar och andra småvatten för att hålla kvar vatten i landskapet. I vissa fall har strandskyddet utgjort ett hinder vid anläggandet av våtmarker eller dammar då markägare inte velat upplåta mark till följd av de konsekvenser strandskyddet kan få för deras framtida verksamhet. Många av de anlagda vatten på Gotland under en hektar som finns i odlingslandskapet är idag redan skyddade bland annat genom det generella biotopskyddet.

6.3 Bättre redovisning av strandskyddets omfattning och var det gäller- Digitalisering av strandskyddade områden

Länsstyrelsen delar utredningens uppfattning att en bra digital redovisning av var strandskyddet gäller är av stor nytta och ett arbete som bör prioriteras. I utredningen har länsstyrelsen föreslagits att tillsammans med Naturvårdsverket ha ansvar för att digitalisera strandskyddade områden. Den digitaliseringsprocess som länsstyrelsen ser framför sig är något mer komplex än vad som framkommer i utredningen, vilket i huvudsak föranleder följande synpunkter:

- Lantmäteriet, i samarbete med länsstyrelserna och Naturvårdsverket, ges i uppdrag att utreda förutsättningarna för att inlemma nya digitala beslut om var strandskydd gäller i den digitala infrastrukturen för tillgängliggörande av standardiserade datamängder i samhällsbyggnadsprocessen.
- Lantmäteriet, i samarbete med länsstyrelserna och Naturvårdsverket ges i uppdrag att ta fram grundkartor över vatten som berörs av regelförändringen. Lantmäteriet kan eventuellt ta stöd av andra myndigheter som exempelvis SMHI.
- En genomförandeperiod på två år efter ikraftträdande är för kort för att hinna ta nödvändiga beslut och genomföra digitaliseringen.

Länsstyrelsen avstyrker därför ett uppdrag om digitalisering med den utformning som beskrivs i kapitel 6.3. Vi föreslår istället att länsstyrelsen får den samordnande rollen i uppdraget som följer efter att den digitala infrastrukturen är utredd och grundkartor tagits fram samt blir ansvarig för förvaltning av den

digitaliserade informationen (ej grundkartor). Tiden för länsstyrelsens digitalisering av strandskyddade områden bör utökas till tre år och räknas från tiden efter att grunddata från Lantmäteriet levererats och nödvändig vägledning och föreskrifter är fastställda av Naturvårdsverket. Det belopp om tio miljoner kronor som utredningen föreslår bör ökas till 15 miljoner kronor för att täcka såväl det praktiska arbetet med digitalisering som projektledning och beslutshandling under tre år. Efter att länsstyrelsens digitaliseringsarbete pågått i ett och ett halvt år bör länsstyrelsen tillsammans med Naturvårdsverket och Lantmäteriet göra en delrapport som beskriver prognosen för vilket resultat som kommer att uppnås samt sammanställa av eventuella behov.

Under digitaliseringsprocessen är det avgörande att tydliga och förankrade förvaltningsrutiner etableras för att upprätthålla riktighet och effektivitet. Dessa rutiner bör baseras på den digitala infrastruktur som vi föreslår att Lantmäteriet utreder. De förvaltningsrutiner som utvecklas bör bland annat innebära att myndigheter som tagit beslut om utökat eller upphävt strandskydd genom föreskrift eller beslut i enskilda fall åläggs att tillgängliggöra dessa i ett gemensamt digitalt format som överensstämmer med de krav som finns för den nationella infrastrukturen för geodata som Lantmäteriet håller på att ta fram. Samverkan inom digitaliseringsprocessen kan införlivas i den pågående samverkan som faller under miljöinformationsrådet och geodatarådet.

6.4 Enklare att ändra gamla förordnanden om strandskyddets omfattning

Länsstyrelsen i Gotlands län ser det som mycket positivt att länsstyrelsen ges möjlighet att upphäva tidigare förordnanden och att införa strandskydd om området har betydelse för att tillgodose strandskyddets syften, både i områden som omfattas av strandskydd tidigare och områden som aldrig omfattats av strandskydd. Ett exempel från Gotland är vissa avstyckningsplaner som tagits fram i början av 1900-talet, som idag är undantagna från strandskyddsbestämmelserna. Flera av dessa områden har mycket stor betydelse för strandskyddets syften, i vissa fall större betydelse än platser som omfattas av strandskydd. Det kan leda till otydlighet och oförståelse för allmänheten. Länsstyrelsen bedömer att förslaget skulle ge en större förståelse för strandskyddet och göra det mer tydligt.

6.5 Strandskydd och äldre planer

Länsstyrelsen i Gotlands län tillstryker förslaget, tillägget gör lagtexten tydligare och minskar utrymmet för tolkningar.

6.6 Undantaget för de areella näringarna

Länsstyrelsen i Gotlands län tillstryker, det är positivt om det görs en utredning om det finns behov av författningsändringar vad gäller undantaget för de areella

näringarna. Finns det exempelvis åtgärder som inte fångas upp i andra prövningar?

6.7 Utvidgning av strandskyddet

Länsstyrelsen tillstryker. Positivt att beslutet om det utvidgade strandskyddet upp till 300 m fortsätter att gälla.

7. Ett mer differentierat strandskydd

Av utredningen framgår att landsbygdsområden ska vara områden med strandskydd som

- Har god tillgång på obebyggd mark
- Inte har stor efterfrågan på mark för bebyggelse
- Inte är av särskild betydelse för något av strandskyddets syften

Utifrån underlaget i kapitel 5 framgår att Gotland har låg tätortsgrad, relativt låg exploateringsgrad inom 100 m från strandlinjen samt relativt låg befolkningstäthet. Detta kan tolkas som att föreslagna kriterier för landsbygdsområden skulle vara lätta att tillämpa på Gotland. Länsstyrelsen anser dock utifrån de föreslagna kriterierna att det är troligt att landsbygdsområden inte kan pekas ut på stora delar av Gotland. Av utredningen framgår att lättnader i strandskyddet i södra Sverige kommer att kunna genomföras mer selektivt utifrån de lokala förutsättningarna och påverkan på strandskyddets syften och inte i lika stor utsträckning som i norra Sverige. Redan med dagens lagstiftning står det klart att Gotland är ett område där utpekande av nuvarande LIS-områden endast kan ske med begränsning. Detta är kopplat till att Gotland är ett av de områden som pekas ut i miljöbalkens kapitel 4 som riksintresse för rörligt friluftsliv. Stora delar av kuststräckan omfattas dessutom av riksintresse för friluftsliv och naturvård enligt 3 kap 6 § miljöbalken med mycket höga naturvärden. Gotlands kust, Fårö, Östergarnslandet och Storsudret omfattas även av riksintresse för högexploaterad kust enligt 4 kap 4 § miljöbalken.

Eftersom utredningen ger en tvetydig bild av hur förslaget kommer att påverka möjligheten att peka ut landsbygdsområden på Gotland anser länsstyrelsen att det behövs ett förtydligande.

Länsstyrelsen hade gärna sett ett utvecklat resonemang kring hur kriterierna faller ut i kommuner med mycket fritidsbebyggelse och anläggningar för säsongsturism. I utredningen nämns att ett stärkt skydd skulle kunna behövas även inom fritidshusområden och fritidshusområden i omvandling där befolkningstätheten kan vara låg, men exploateringsgraden och exploateringsstrycket är högt. Gotland har ett stort antal fritidshus och antalet ökar årligen. Andelen fritidshus motsvarade, enligt SCB:s statistik 2019, över 41 procent av länets samtliga bostäder. Inom vissa områden är exploateringsstrycket mycket högt särskilt avseende kustnära fritidshusbebyggelse.

Enligt utredningen bör landsbygdsutveckling inte ingå i nya kriterier för landsbygdsområden. I den nuvarande översiktsplanen (Bygg Gotland 2025) har Region Gotland pekat på behovet av att ge turismnäringen störst förutsättningar att öka sin konkurrenskraft, utvecklas och därmed bidra till landsbygdsutveckling, genom att utnyttja strandnära lägen för delar av sin verksamhet. Kommunen valde därför att fokusera på detta i det fortsatta arbetet med LIS-områden. Något som länsstyrelsen också ansett varit rimligt. För Gotlands näringslivsutveckling med fokus på besöksnäringen är kanske inte bostadsbyggande inom strandskyddat område prioriterat, utan att kunna bedriva verksamhet vid kusten som ger service till besökare såsom restauranger, caféer, uthyrning av vattensportutrustning med mera. Länsstyrelsen anser att konstruktionen med LIS-områden och möjligheten till dispens från strandskyddet för service till invånare och besökare vid utpekade besöksmål bör kunna utvecklas.

I utredningen anges att översvännings- och erosionskänsliga områden bör anses vara sådana särskilt betydelsefulla områden som inte bör kunna ingå i landsbygdsområden. Detta på grund av att strandskyddets syften, friluftsliv samt växt- och djurliv, kan påverkas negativt vid exempelvis havsnivåhöjning. Om områden ska kunna undantas från utpekande med hänvisning till översvämning och erosion bör detta förtydligas i lagtexten, då detta inte ingår i strandskyddets syften. Bebyggelse inom landsbygdsområden kommer att prövas enligt PBL som anger att bebyggelse lokaliseras till lämpliga platser utifrån risk för översvämning, ras, skred och erosion. Detta kan medföra att utpekade landsbygdsområden inte går att bebygga om hänsyn inte tagits till detta i utpekandet. Detta kan leda till otydlighet för exploitörer. Utredningens förslag om Landsbygdsområde, tillsammans med tillägget till § 18 c om att dispensmöjligheten i områden med högt exploateringsstryck ska tillämpas restriktivt, kan innebära en förändring som är till nackdel för Gotland ur ett samhällsperspektiv.

Fri passage är grundläggande

Länsstyrelsen tillstryker att en fri passage alltid ska vara möjlig även i det som kallas för landsbygdsområden. Det ses som en förutsättning för att garantera allmänhetens tillgång till strandlinjen även i framtiden.

Övergångsbestämmelser avseende LIS-områden

Länsstyrelsen anser att det är olämpligt att dagens LIS-områden övergår till landsbygdsområden då många av dessa inte kommer att uppfylla de föreslagna kriterierna. Länsstyrelsen bedömer att utvecklingsmöjligheterna för näringsverksamheter på Gotland kan försämrats, att konstruktionen med LIS-områden bör kunna utvecklas med möjligheten till dispens från strandskyddet för service till invånare och besökare i dessa områden.

Möjligheten att helt eller delvis upphäva beslut om upphävande av strandskyddet i landsbygdsområde

Länsstyrelsen i Gotlands län tillstryker och ser det som en viktig del i förslaget att länsstyrelsen får besluta att helt eller delvis upphäva ett beslut om upphävande av strandskyddet i ett landsbygdsområde, om ett område inte längre uppfyller kriterierna för landsbygdsområden. På så vis kan utvecklingen bevakas och förutsättningar för friluftsliv, växt – och djurliv säkerställas.

Stärkt skydd i vissa områden

Betänkandet föreslår att de särskilda skälen för dispens och upphävande av strandskyddet vid detaljplanering ska tillämpas särskilt restriktivt i vissa områden där exploateringsgraden är hög och efterfrågan på mark för bebyggelse är stor samt i vattenområden av särskild betydelse för djur- och växtlivet. Länsstyrelsen i Gotlands län tillstryker förslaget men vill även poängtera att områden med låg exploateringsgrad just därför ofta hyser både höga naturvärden och värden för friluftsliv och rekreation. Det är viktigt att det inte leder till delade meningar och värderingar mellan kommun och länsstyrelse i tolkningen av kriterierna för landsbygdsområde.

Enklare att vidta klimatanpassningsåtgärder

Utredningen föreslår klimatanpassningsåtgärder som ett nytt särskilt skäl för strandskyddsdispens. Utredningen utgår ifrån nationella strategin för klimatanpassning och dess definition av klimatanpassningsåtgärder vilket är ”åtgärder för att skydda miljön, människors liv och hälsa samt egendom vid befintlig bebyggelse eller infrastruktur”.

Frågan är om det är en nödvändig ändring eftersom det redan med dagens lagstiftning bör vara möjligt att bevilja dispens för den typen av åtgärder med hjälp av de särskilda skäl som finns. Om det ändå bedöms att ett sådant särskilt skäl är nödvändigt, så bör konflikterna mellan klimatanpassning och andra intressen relevanta för strandskyddets syfte grundligt genomlysas och analyseras innan ny lagstiftning förs in.

Klimat och vattenförsörjning

Med Gotland som utgångspunkt så är det på många håll redan nu problem med både kvalitet och kvantitet, vilket gör dricksvatten till en viktig fråga. Det är viktigt att ta hänsyn till enskilda brunnar i strandnära läge med tanke på bland annat saltvatteninträngning, framförallt i högexploaterade områden. Om strandskyddet ska kunna upphävas för småvatten och anlagda vatten bör det läggas extra vikt på att säkerställa att dricksvattenförsörjningen inte äventyras på sikt och att ett större helhetsgrepp kan vara nödvändigt. Ett förslag är att det ska läggas särskild vikt på detta vid utredning av lämplighet för enskilt vatten inom tidigare strandskyddade områden, utöver de lagkrav som finns idag.

Länsstyrelsen vill också poängtera att strandskyddet som det ser ut i dag även kan fungera som skydd mot framtida klimatförändringar så som erosion och översvämningar då strandnära exploatering begränsas.

8.1 Ökad och mer effektiv tillsyn

Länsstyrelsen anser att tillsyn är viktigt för att en lagstiftning ska uppfattas som legitim och rättvis. Om tillsynen eftersätts uppstår orättvisor som snabbt förstör tilltron till regelverket. I dagsläget är tillsynen otillräcklig i stora delar av landet och rättssäkerheten är härmed eftersatt. Utredningen konstaterar bland annat att de tillsynsansvariga myndigheterna bedriver för lite tillsyn samt vikten av att den tillsyn som bedrivs är planerad och genomtänkt. Om tillsyn uteblir under lång tid kan det få stora konsekvenser både för biologisk mångfald och allmänhetens tillgång till strandområden. På många håll utmed kuster, större sjöar i inlandet och de större älvarna kan man redan idag se uppenbara konsekvenser av en utebliven tillsyn.

Av utredningens direktiv framgår att ”Länsstyrelserna har i dag en viktig uppgift kring tillsyn och kontroll av strandskyddsreglerna. Det finns fortsatt ett behov av en ändamålsenlig och effektiv statlig tillsyn och kontroll av tillämpningen av förändrade strandskyddsregler”. Vi anser att länsstyrelserna har en viktig roll för att se till att tillämpningen av ett förändrat strandskydd blir det avsedda och att det inte medför en minskad legitimitet för skyddet. Länsstyrelserna bör därför ges de rätta lagtekniska och ekonomiska förutsättningarna för att en bra tillsynsverksamhet ska kunna bedrivas inom länet. För ett aktivt och planerat tillsynsarbete behöver riktade resurser för detta arbete ges till länsstyrelserna, som också är operativa tillsynsmyndigheter i skyddade områden.

Vi anser inte att det är tillräckligt att förlita sig till den skärpning som gjordes i augusti 2020 då det i 26 kapitlet 8 § miljöbalken infördes en möjlighet för länsstyrelsen att förelägga en kommun att avhjälpa en brist i kommunens tillsyn. Vi ser att detta skulle kunna kompletteras med en ny paragraf i tillsynsförordningen som ger Naturvårdsverket ansvar att ta fram föreskrifter för strandskyddstillsyn. Vi föreslår att detta görs i andra kapitlet i miljötillsynsförordningen. Föreskrifterna skulle i sin tur kunna peka ut mer i detalj vad som ska planeras, göras och följas upp. På så vis skulle tillsynen kunna bli mer effektiv och likvärdig över landet. Detta skulle även kunna ge stöd för kommuner att prioritera upp sin strandskyddstillsyn.

Samtidigt konstaterar utredningen att mer vägledning och utbildning efterfrågas av de operativa tillsynsmyndigheterna och att detta är viktigt för kvaliteten i tillsynen. Därför föreslår utredningen att resurser tillförs Naturvårdsverket. Det är emellertid länsstyrelserna som har det i sammanhanget viktiga ansvaret att ge lokalt och regionalt anpassad tillsynsvägledning till kommunerna inom sitt län. Vi anser därför inte att det är rätt lösning att enbart ge ekonomisk stöttning till Naturvårdsverket för vägledning och utbildning. Det är länsstyrelserna och inte

Naturvårdsverket som har ansvaret för kommunernas tillsynsvägledning. Därför bör resurser för denna verksamhet ges till länsstyrelserna. Vi uppskattar att behovet på länsstyrelserna samlat uppgår till 3 Mkr per år.

Bakgrundsinformation

1993 beslutade länsstyrelsen att införa ett naturvårdsområde längs med Gotlands kust. Det skyddade området som heter Gotlandskusten skulle ha samma utbredning som strandskyddsområdet enligt 19 § naturvårdslagen.

Ändamålet med naturvårdsområdet var att hindra att karaktären hos väsentligen obebyggda delar av gotlandskusten skulle förändras genom ny bebyggelse, att begränsa störningar på fågellivet samt att bevara särskilt värdefulla strandavsnitt med grusformationer genom begränsning av täktverksamhet.

Detta innebär att det är länsstyrelsen enligt 7 kap. 18 a § miljöbalken som prövar alla strandskyddsdispenser och ansvarar för tillsynen längs med kusten. Länsstyrelsen bedömer att handläggningstiderna inte påverkas av vilken myndighet som prövar dispensen. Andelen inkommande ärenden påverkas inte av vilken myndighet som utför prövningen. I de fall kommunen huvudsakligen står för strandskyddsprövningen sker istället omprövningar av kommunens beslut på länsstyrelsen. Länsstyrelsen har under lång tid haft korta handläggningstider när det gäller ansökningar om dispenser och tillstånd. De senaste åren har det dock varit svårt för länsstyrelsen att kunna prioritera resurserna, vilket har förlängt tiderna avsevärt. Just nu når vi inte länsstyrelsernas gemensamma mål om att fatta beslut i 90 % av ärendena inom 180 dagar.

De allra flesta associerar Gotland med den särpräglade naturen, med kusten och havet, de öppna landskapen och vyerna. Det är också det som lockar de flesta besökare till vår ö. Många strandängar betas dock inte i samma utsträckning som tidigare vilket påverkar både upplevelsen av landskapet samt växt-och djurlivet. En levande landsbygd är viktig för att bibehålla strandskyddets syften. Länsstyrelsen värnar om strandskyddet som har haft en stor betydelse för Gotland som besöksmål.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Anders Flanking med naturvårdshandläggare Anna von Wirth som föredragande. Ärendet har föredragits på ledningsgruppsmöte den 29 mars 2021 och på länsledningsmöte den 22 april 2021. I den slutliga handläggningen har också Elin Sander, klimatanpassning, Torun Stening, samhällsplanering, Johan Gråberg, tillväxtstrateg, Alexandra Colbing, miljö-och vatten, Gösta Cedergren, landsbygd och Lisa Fors, naturvård också medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Så här hanterar Länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.

Bilaga

Ytterligare bakgrund gällande digitalisering av strandskydd

Bilaga

Ytterligare bakgrund gällande digitalisering av strandskydd

- För att ge ytterligare bakgrund till länsstyrelsens resonemang ovan redogörs här för de steg som vi identifierar som nödvändiga eller lämpliga för att genomföra digitaliseringen:
- Utredda definitioner ta fram vägledning och föreskrifter för vilka ytor som kan ingå i strandskyddet.
- Utredda och beskriva den digitala infrastrukturen för hantering av standardiserade datamängder i samhällsbyggnadsprocessen.
- Ta fram nationella grunddata över vattendrag som är mindre än 2 meter breda och vatten som är anlagda efter 1975.
- Utveckla och tillämpa nationell digitaliseringsmodell så att ett enhetligt geodataunderlag kan tas fram nationellt på ett effektivt sätt.
- Regionalt arbete med att justera det nationella underlaget utifrån regionala och lokala beslut.
- Utveckla ansvarsfördelning och rutin för hur geodata ska hållas ajour i framtida förvaltning.

Utredning av definitioner med mera

Innan en digitalisering kan påbörjas behöver definitionen av vilka områden som är strandskyddade utredas och relevanta vägledningar och föreskrifter behöver tas fram. Det gäller till exempel hanteringen av vattendrag som är mindre än två meter breda, men även definitionsproblem som tidigare är kända i form av till exempel översvämningssmarker, reglerade vatten, vatten med mycket vegetation och så vidare. Ambitionen behöver vara att hitta definitioner som gör det möjligt att via befintliga data göra ytavgränsningar av strandskyddade områden. I enskilda fall kommer dock rättspraxis att avgöra vilka områden som är strandskyddade eller inte och man kan således inte förvänta att det den digitaliserade informationen inte kommer att vara så exakt att den är direkt rättsgrundande. Ansvar för att utreda definitionen bör Naturvårdsverket ha i sin roll som vägledande nationell myndighet, medan länsstyrelsen och Lantmäteriet bör medverka. SMHI:s data "Hydrografi i nätverk" är ett exempel på bra underlag för att kunna identifiera var strandskydd ska gälla. Definitionerna över hur man ska mäta och vad som faktiskt är ett vattendrag kommer vara avgörande för att länsstyrelsen ska kunna genomföra digitaliseringen.

Samverkan inom arbetet kan införlivas i arbetet som faller under miljöinformationsrådet och geodatarådet.

Utredning av digital infrastruktur

Syftet med denna utredning är att beskriva hur geodata bör skapas, tillgängliggöras på ett sätt så att regeringens mål om en obruten digital samhällsbyggnadsprocess kan uppnås. Länsstyrelsen föreslår exempelvis att

beslut om var strandskydd gäller görs digitala på motsvarande sätt som beslut om antagande av detaljplaner som påbörjas efter 31 december 2021. Först om besluten om var strandskyddet råder får en författningsreglerad utformning så att de innehåller information som digitalt kopplas till det område de gäller för kan strandskyddet inlemmas i den obrutna digitala samhällsbyggnadsprocess som är regeringens mål. I utredningen bör det också klargöras angående hur utredningens förslag på digital redovisning förhåller sig till det pågående arbete med att återinföra en redovisning av strandskyddet i registerkartan som Lantmäteriet just nu genomför tillsammans med länsstyrelserna. En rad länsstyrelser har redan levererat digitala strandskyddsgränser och tillhörande akter.

Framtagande av nationella grunddata

Avsaknaden av nationella grunddata som matchar det nya regelverket behöver åtgärdas. Det behövs således nationellt täckande geodata i vilka man kan särskilja vattendrag/vattendragssträckor (beroende på definition) som är smalare än två meter samt anlagda vatten mindre än hektar och anlagda efter 1975. Då denna information är att anse om grunddata för beskrivning av miljön bör ansvaret för dess framtagande ligga hos Lantmäteriet i linje med att de har ansvar för annan grunddata för miljön. Lantmäteriet bör ta fram grunddata i samverkan med länsstyrelsen och Naturvårdsverket samt vid behov av andra myndigheter med relevanta underlag, till exempel SMHI och SLU.

Ta fram nationellt Geodataunderlag

Utifrån klarlagd definition och framtagande av grunddata enligt ovan bör en nationell modell för att genom en GIS-analys avgränsa strandskyddade ytor utvecklas och tillämpas. Resultatet av tillämpningen blir ett enhetligt nationellt skikt som bör ha ambitionen att omfatta alla ytor som skulle kunna omfattas av strandskydd utifrån den definition som definierats och ligger till grund för GIS-analysen. Framtagande av detta GIS-skikt bör länsstyrelserna ansvara för i samverkan med Naturvårdsverket och Lantmäteriet.

Regional Bearbetning

Utifrån det nationella GIS-skiktet följer det arbete som vi bedömer är det mest resurskrävande för länsstyrelsen vad gäller digitalisering, det vill säga att justera och komplettera det nationella skiktet så att det tar hänsyn till lokala och regionala beslut om upphävt eller utökat strandskydd. Detta arbete behöver synkroniseras med beslutsprocesserna på länsstyrelserna och kommer inte minst att vara avgörande för att kunna visa var det inte är strandskydd någonstans, vilket kanske kommer att vara den viktigaste informationen som digitaliseringen bidrar med. Regionala skillnader mellan länen föreligger; norrlandslänen exempelvis är stora och har mycket vatten, täcker allt från kust till fjäll och har en hel del reglerade vatten. Den stora variationen kan göra att man behöver göra fältbesök i många områden för att göra bra bedömningar. I dag har till exempel nio län levererat digitaliserad information om strandskydd till Lantmäteriet enligt en gemensam kravspecifikation. Övriga län har ännu inte gjort det och kan ha mycket varierande

strandskyddsredovisningar. Behovet av regional bearbetning kommer med andra ord att variera betydligt mellan olika län.

Förvaltning av digitaliserad information

I takt med att förutsättningar för strandskydd ändras genom till exempel nya beslut om upphävande eller utökning eller ändrade miljöförhållanden (ändrad/borttagen reglering, vattendrag som ändrar lopp osv) eller att fel behöver korrigeras så behöver den digitala informationen uppdateras på ett korrekt och effektivt sätt. Ett exempel på arbete som skapar behov av uppdatering är också restaureringsarbeten och arbetet med att miljöanpassa vattenkraften, vilket indirekt kan leda till att strandlinjer flyttas och därmed strandskyddet också. Behovet av kontinuerlig uppdatering kan eventuellt komma att öka i takt med klimatförändringar som kan ge större vattennivåskillnader och förloppsförändringar påskyndas.

Förutom att visas i länsstyrelsens karttjänster och webb så ska aktuell information också kunna överföras såväl manuellt som automatiskt till egna applikationer för kommuner, myndigheter (till exempel Naturvårdsverkets skyddad Natur), företag med flera via geodataportalen och planeringskatalogen.

Under digitaliseringsprocessen behöver förvaltningsrutiner etableras, vilka exempelvis bör innebära att myndigheter som tagit beslut om utökat eller upphävt strandskydd genom föreskrift eller beslut i enskilda fall åläggs att tillgängliggöra dessa i ett gemensamt digitalt format som överensstämmer med de krav som finns för den nationella infrastrukturen för geodata som Lantmäteriet håller på att utveckla. När digitala strandskyddsbeslut blivit verklighet genom författningsreglering och plats i den nationella digitala infrastrukturen som är under uppbyggnad ser länsstyrelsen behov av någon form av solnedgångsbestämmelse för befintliga förordnanden och andra beslut så att de fullt ut ersätts av digitala beslut.